

РОЗДІЛ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.14

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.41>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АНТИДЕМПІНГОВИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Герасимчук Є.А.,

*аспірантка Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9277-7372>
e-mail: liza.herasymchuk@gmail.com*

Герасимчук Є.А. Актуальні проблеми антидемпінгових та спеціальних розслідувань у період воєнного стану.

Статтю присвячено проблематиці проведення антидемпінгових та спеціальних розслідувань в Україні в умовах воєнного стану. Проаналізовано актуальну практику проведення Міністерством економіки України торговельних розслідувань в частині визначення строків процедурних етапів розслідувань в межах компетенції органу, яка демонструє порушення орагну розслідування прав заінтересованих сторін торговельних розслідувань, деякі з яких стано на сьогодні не є вирішеними.

Метою статті є дослідження питання законності дій Міністерства економіки України щодо перенесення строків в рамках розслідувань та відповідності Угодам Світової організації торгівлі, що регулюють ті чи інші типи торговельних розслідувань, та підготовка рекомендацій стосовно подальших дій Міністерства економіки України в межах своєї компетенції.

Зроблено висновок, що Міністерство економіки та Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі наділені дискреційними повноваженнями щодо визначення деяких строків розслідувань та прийняття рішень за їх результатами. Обґрунтовано висновок, що визначення строків процедурних етапів розслідувань залишається в рамках дискурсії повноважень Міністерства економіки України до тих пір, доки не порушуються присічні строки проведення торговельних розслідувань, визначених законодавством України. Досліджено також правові наслідки порушення зазначених строків.

Підготовлено висновки та рекомендації щодо проведення торговельних розслідувань та прийняття рішень за їх результатами у разі порушення присічних строків, визначених законодавством України, ключовим з яких є те, що подальше проведення антидемпінгового чи спеціального розслідування після такого порушення є незаконним, тому Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі за поданням Міністерства економіки України повинна припинити розслідування без застосування будь-яких заходів.

Ключові слова: торговельне розслідування, Міністерство економіки України, дискреційні повноваження, угоди СОТ, міжнародна торгівля, зовнішньоекономічна діяльність.

Herasymchuk Ye. Current issues of anti-dumping and safeguard investigations during martial law.

The article is devoted to the issues of conducting anti-dumping and safeguard investigations in Ukraine under martial law. The author analyses the current practice of the Ministry of Economy of Ukraine in conducting trade investigations in terms of determining the time limits for procedural stages of investigations within the competence of the authority, which demonstrates that the investigating authority violates the rights of the parties concerned in trade investigations, some of which are still unresolved.

The purpose of the article is to study the legality of the actions of the Ministry of Economy of Ukraine with regard to postponement of deadlines within investigations and compliance with the World Trade Organization Agreements governing certain types of trade investigations, and to prepare recommendations for further actions of the Ministry of Economy of Ukraine within its competence.

It is concluded that the Ministry of Economy and the Interdepartmental Commission on International Trade have discretionary powers to determine certain terms of investigations and make decisions based on their results. The author concludes that determining the time limits for procedural stages of investigations remains within the discretionary powers of the Ministry of Economy of Ukraine as long as the time limits for conducting trade investigations set out in Ukrainian legislation are not violated. The author also examines the legal consequences of violation of these deadlines.

The author has prepared conclusions and recommendations on conducting trade investigations and making decisions based on their results in case of violation of the time limits established by the legislation of Ukraine, the key of which is that further conduct of an anti-dumping or safeguard investigation after such violation is illegal, therefore, the Interdepartmental Commission on International Trade, upon the submission of the Ministry of Economy of Ukraine, should terminate the investigation without taking any measures.

Key words: trade investigation, Ministry of Economy of Ukraine, discretionary powers, WTO agreements, international trade, foreign economic activity.

Постановка проблеми. Із введенням воєнного стану в Україні держава вимушена була пристосуватись до нових реалій свого функціонування і перелаштовувати свої процеси таким чином, щоб забезпечити в першу чергу соціальні функції, акцентуючи свою увагу на життєвонеобхідних для громадян сферах. У зв'язку з таким зміщенням фокусу, деякі некритичні питання, що стосуються бізнесу, залишались осторонь, не виключенням було і проведення Мінекономіки економіки України (далі – Мінекономіки) торговельних розслідувань щодо імпорту товарів в Україну. Фактично, у березні 2022 року Мінекономіки призупинило проведення торговельних розслідувань на невизначений час, однак чи відповідало це та законодавству України та правимоам СОТ щодо торговельного захисту, залишається відкритим питанням.

Проведення торговельних розслідувань в Україні законодавчо обмежено певним строком (різним для кожних типів розслідувань). Наприклад, для антидемпінгових розслідувань – цей строк не повинен перевищувати одного року з дня набрання чинності рішенням про його порушення [1], для спеціальних – строк проведення розслідування не повинен перевищувати 270 днів від дати його порушення. За надзвичайних обставин цей строк може бути продовжено Комісією до 330 днів [2]. Разом із цим, внаслідок перенесення Міністерством строків процедурних етапів проведення антидемпінгових та спеціальних розслідувань та переглядів, визначенні законодавством присічні строки щодо деяких торговельних розслідувань, що наразі проводяться або проводились в Україні, були порушені. Пропонується розглянути, чи має місце порушення Мінекономіки законодавства України та Угод СОТ щодо проведення торговельних розслідувань в Україні в період воєнного стану.

Стан опрацювання цієї проблематики недостатній, оскільки воєнний стан на всій території України введено вперше, тому колізія щодо проведення торговельних розслідувань та підрахунку строків розслідувань відповідно до законодавства, що виникла із введенням воєнного стану 24 лютого 2022, раніше не могла існувати.

Метою статті є дослідження правового регулювання проведення в Україні деяких видів торговельних розслідувань в умовах введення воєнного стану, зокрема, в контексті загальних строків та строків процесуальних етапів.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічна діяльність займає чільне місце в структурі економіки держави, оскільки дозволяє підвищити ефективність національної економіки, а в критичних випадках – забезпечення споживачів всіма необхідними товарами та наповнення бюджету необхідними надходженнями. Забезпечення справедливих умов для сторін зовнішньоекономічної діяльності є важливим не лише для сторін зовнішньоекономічного контракту, а і для національної галузі в цілому. Законодавство визначає, що під недобросовісною конкуренцією при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності розуміється здійснення демпінгового імпорту, до якого застосовуються антидемпінгові заходи, здійснення субсидованого імпорту, до якого застосовуються компенсаційні заходи, здійснення інших дій, що законами України визнаються недобросовісною конкуренцією [3]. Як робить висновок Пасічник В.В., ці заходи складають систему торговельного захисту України, яка побудована за принципами СОТ та її Угод. Зазначені Угоди прийняті на Уругвайському раунді багатосторонніх торгових переговорів (ГАТТ/СОТ) і включають Генеральну угоду про тарифи й торгівлю 1994 року, Угоду про застосування статті VI Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року, Угоду про субсидії та компенсаційні заходи та Угоду про захисні заходи. Вказані угоди є обов'язковими для всіх членів СОТ, в тому числі й для України. Вони регулюють порядок ініціювання та проведення антидемпінгових,

антисубсидійних та спеціальних розслідувань і застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів в межах СОТ. У загальному вигляді містять міжнародні правила, які повинні виконувати та дотримуватися країни-члени СОТ при здійсненні торгівельно-економічних відносин між собою. Адже в їх основі лежить міжнародно-правове регулювання торговельно-економічних відносин між країнами-членами цієї організації [4].

В Україні проведення торговельних розслідувань доручено Мінекономіки. Мінекономіки виступає фактично рефері між національними товаровиробниками, з однієї сторони, та експортерами і імпортерами, з іншої. До основних функцій Мінекономіки можна віднести: розгляд скарг національних товаровиробників про порушення розслідування, підготовка висновків за результатами такого розгляду, дослідження фактів і обставин при проведенні торговельних розслідувань та підготовка основних фактів і висновків за результатами такого дослідження. Прийняття ж рішень щодо торговельних розслідувань таких як про порушення розслідування, про позитивні або негативні висновки щодо наявності шкоди та її розмір, про застосування заходів тощо належить до компетенції Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. В цьому контексті важливим є розмежування діяльності цих двох органів і заборони перебрання на себе функцій іншого органу. Завдяки цьому, в першу чергу, забезпечується принцип справедливості та об'єктивності, оскільки рішення щодо важливих фактів щодо розслідувань приймає окремий орган, до складу якого входять представники органів різних сфер діяльності і який незаангажований позиціями і тиском від сторін, а в другу – не дозволяє зосередити владу «в одних руках», чим забезпечується зниження корупційної складової.

Говорячи про розмежування повноважень варто проаналізувати чинне наразі повідомлення Міністерства про перенесення строків процедурних етапів проведення антидемпінгових та спеціальних розслідувань / переглядів та розгляду поданих скарг / заяв про порушення торговельних розслідувань / переглядів, опубліковане на веб-сайті Міністерства 16 березня 2022 року. Відповідно до такого повідомлення усі строки процедурних етапів проведення антидемпінгових та спеціальних розслідувань і переглядів заходів, застосованих за результатами таких розслідувань, а також розгляду поданих скарг / заяв про порушення торговельних розслідувань / переглядів були перенесені на невизначений строк, а про поновлення таких строків Мінекономіки зобов'язалось повідомити додатково [5]. При поясненні законодавчого підґрунтя такого рішення Мінекономіки посилається на статтю 4 Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [2], статтю 6 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [1] та статтю 5 Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» [6], якими визначено, що строк може визначатися також посиланням на подію, яка повинна неминуче настати. Такою подією Мінекономіки називає введення та скасування воєнного стану.

З формулювання, яке було використане Мінекономіки, згідно з його повідомленням переносяться строки саме процедурних етапів в рамках торговельних розслідувань, а не строки проведення торговельних розслідувань, визначені законодавством та про які йшлося вище. Однак чи є правомірними такі дії органу розслідування?

Дійсно, законодавство України про торговельний захист наділяє як Мінекономіки, так і Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі дискреційними повноваженнями. Як слушно зазначає А. Барікова, у формулюванні критеріїв дискреції має застосовуватися «трискладовий тест», поширений у наднаціональному праві Європейського Союзу: 1) відповідно до легітимної мети; 2) на підставі вимог щодо якості закону (доступності, передбачуваності, чіткого визначення меж дискреційних повноважень) за результатами оцінки обставин та нормативного регулювання; 3) зважаючи на принципи пропорційності, «необхідності в демократичному суспільстві» [7, с. 153–157]. Таким чином, при визначенні того, чи правомірно Мінекономіки застосувало свої дискреційні повноваження щодо перенесення процедурних етапів строків розслідувань, має враховуватись той факт, що рішення приймається хоч і на розсуд органу розслідування, але в межах, визначених законом.

У ядрі цієї проблематики стоїть питання щодо того, чи не впливає перенесення процедурних етапів розслідувань на загальні строки проведення розслідувань, які визначені законодавством. Наведено реальний приклад: спеціальне розслідування щодо імпорту в Україні ПВХ-профілю незалежно від країни походження та експорту було порушено рішенням Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі від 27.08.2021 № СП-504/2021/4411-03, а набрало чинності – з дня його опублікування в газеті «Урядовий кур'єр» 1 вересня 2021 року [8]. Відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» строк проведення спеціального розслідування не повинен перевищувати 270 днів від дати його порушення. Таким чином, останній день строку проведення Мінекономіки

цього розслідування мав бути 29 травня 2022 року. Однак, наступним рішенням Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі в рамках цього розслідування було рішення від 02.11.2022 № СП-537/2022/441-01 про припинення спеціального розслідування щодо імпорту в Україну ПВХ-профілю незалежно від країни походження та експорту без застосування спеціальних заходів [9]. При цьому рішення про продовження строку проведення розслідування відповідно до ст. 8 відповідного закону прийнято не було, що дозволяє нам зробити висновок, що розслідування було чинним і проводилось Мінекономіки більш, ніж 4 місяці всупереч положенням законодавства України. Таким чином, на нашу думку, в цьому випадку Мінекономіки перевищило свої дискреційні повноваження і продовжило процедурні етапи розслідування на такий строк, який є більший присічного строку, визначеного законодавством.

Аналогічний приклад можна навести і щодо антидемпінгового розслідування. Так, в Україні було порушено антидемпінгове розслідування щодо імпорту в Україну прокату з вуглецевої сталі з покриттям походженням з Китайської Народної Республіки відповідно до рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі від 14.12.2020 № АД-471/2020/4411-03, яке набрало чинності 19 грудня 2020 року [10]. Станом на сьогодні, щодо цього розслідування не прийняті ні рішення про його продовження на більш тривалий строк, ні про його припинення без застосування заходів чи застосування антидемпінгових заходів. Відтак, зазначене антидемпінгове розслідування вже триває більше 2 років, в той час як відповідним законом передбачений присічний строк у 18 місяців. Якщо Мінекономіки і Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі таки зроблять висновок про необхідність застосування антидемпінгового мита щодо імпорту прокату з вуглецевої сталі з покриттям походженням з КНР, такі дії органів влади порушуватимуть не тільки процесуальні положення відповідного закону про максимальний строк проведення розслідування, а також і матеріальну складову, зокрема, щонайменше в частині актуальності досліджуваних фактів і необхідності застосування заходів на підставі тих умов, що передували порушенню розслідування.

Висновки. Зазначений аналіз положень законодавства України та практики проведення Мінекономіки торговельних розслідувань у період воєнного стану дозволяє дійти наступних висновків: по-перше, хоч Мінекономіки наділене дискреційними повноваженнями щодо прийняття рішень в рамках торговельних розслідувань, воно повинно їх вчиняти лише в межах закону; по-друге, проведення торговельних розслідувань у будь-якому разі не може перевищувати строки, визначені законодавством, тобто перенесення строків процедурних етапів є можливим, але лише в рамках присічних строків, по-третє, має місце порушення Мінекономіки строків проведення торговельних розслідувань та незаконність проведення і дослідження фактів щодо розслідувань понад присічного строку стосовно ряду торговельних розслідувань в Україні, по-четверте, будь-яке застосування заходів за результатами розслідувань, які проводились з порушенням строку, буде незаконним.

Рекомендації. Отже, в першу чергу, потрібно пам'ятати у тих випадках, коли за результатами розслідування не може бути прийняте рішення (з різних причин), Мінекономіки може досліджувати обставини протягом всього строку, визначеного законодавством, для проведення торговельних розслідувань, при цьому Мінекономіки може самостійно визначати, коли проводити ті чи інші процедурні етапи (надсилання запитальників, слухання тощо). У разі, якщо Мінекономіки вважає, що такого строку недостатньо для встановлення того, чи був імпорт недобросовісним чи значно зостаючим, чи була нанесена шкода вітчизняній промисловості, чи є причинно-наслідковий зв'язок та чи відповідає застосування заходів національним інтересам, Мінекономіки може подати подання до Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про продовження строку проведення розслідувань, зокрема, антидемпінгового – до 18 місяців, спеціального – до 330 днів. Такі рішення повинні бути прийняті до завершення першопочаткового строку проведення розслідувань. Однак головною рекомендацією ми виділяємо наступну – у разі, якщо строк проведення торговельного розслідування, визначений законодавством України, пройшов, при цьому не було прийнято рішення про продовження строку його проведення чи рішення про застосування заходів, Мінекономіки повинно подати подання до Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про припинення такого розслідування без застосування будь-яких заходів на підставі того, що подальше проведення розслідування буде незаконним.

Список використаних джерел:

1. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22 грудня 1998 року / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text> (дата звернення 16.06.2023).

2. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22 грудня 1998 року № 332-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text> (дата звернення 16.06.2023).
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 16.06.2023).
4. Пасічник В.В. Адміністративно-правове забезпечення економічної конкуренції в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Пасічник Вікторія Віталіївна; М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. – Київ, 2021. – 20 с.
5. Про перенесення строків процедурних етапів проведення антидемпінгових та спеціальних розслідувань/ переглядів та розгляду поданих скарг/заяв про порушення торговельних розслідувань/ переглядів: Лист Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=6435a422-6277-49ab-bce5-27699f37c49b> (дата звернення 16.06.2023).
6. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22 грудня 1998 року № 331-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14#Text> (дата звернення 16.06.2023).
7. Барікова А. Дискреція Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. *Підприємництво, господарство і право: щомісячний науково-практичний юридичний журнал* / Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України; ТОВ «Гарантія»; голов. ред. Калаур І.Р.; редкол.: Васильєва В.А., Коструба А.В., Крупчан О.Д. [та ін.]. Київ, 2021. № 2 (300). С. 153–157.
8. Про порушення та проведення спеціального розслідування щодо імпорту в Україну ПВХ-профілю незалежно від країни походження та експорту: Повідомлення про прийняття рішення Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі від 27.08.2021 № СП-504/2021/4411-03. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/specialne-rozsliduvannya-shodo-importu-v-167-2/> (дата звернення 16.06.2023).
9. Про припинення спеціального розслідування щодо імпорту в Україну ПВХ-профілю незалежно від країни походження та експорту без застосування спеціальних заходів: Повідомлення про прийняття рішення Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі від 02.11.2022 № СП-537/2022/441-01. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/povidomlennya-pro-pripinennya-specialnogo-05-11-22/> (дата звернення 16.06.2023).
10. Про порушення та проведення антидемпінгового розслідування щодо імпорту в Україну прокату з вуглецевої сталі з покриттям походженням з Китайської Народної Республіки: Повідомлення про прийняття рішення Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі від 14.12.2020 № АД-471/2020/4411-03. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/antidempingove-rozsliduvannya-shodo-importu-v-248-/> (дата звернення 16.06.2023).